

Tənha və nəhəng Hamlet

Qəribədi. Hamlet Qurbanov uşaqlığında ilk gördüm ilə marağımı çəkən akt-yorlardan olsa da, sonralar oturub-durdugum, haqqında yazdığım sənət adamları arasında nədənsə o, yer almındı. Hərçənd, onun istedadı və fəaliyyəti daha böyük diqqətə layiq idi.

Görünür, bu da taleyin növbəti ironiya-sı idi, aktyoru yalqız buraxmamışdı. Əslindən bəxt sarıdan yarımayan, həyatın sürprizlərindən qaçamayan Hamlet Qurbanovun yaşadığı ömrü büsbüütün yalqızlıq içinde keçdi. Daim insanların, illah da, doğulandan dünyadan köçənədək onu özünden çox isteyən anası Gülxar Həsənovanın ehatəsində ola-ola tek qalmış ürək ağrından heqiqətdi. Ancaq nə etmeli, Hamlet səlefərindən "miras" qalmış zavallılıq taleyini yeqin beləce yaşılamalıymış.

Bəli, bütün zamanların böyük aktyorlarının oxşar bir cəhəti varsa, bu da onların tale payına düşən zavallılığıdı. Şekspirin məşhur qəhrəmanı, adaşı kimi krallığa la-yiq, di gel, iddiyalı olmayan Hamlet. O istər sənət, istərsə de şəxsi həyatında nəyə iddiyalı idi ki? Heç nəyə. Cavabın qisalığına baxmayaraq, suallar, şərhər, yozumlar uzun-uzadı. Axi o, kimiydi və nə isteyirdi? Hamlet Qurbanov özü fərqində olmasa da, dünən və bu gün tekrarsız istedadı və qəribəliyilə əksəriyyətin qəbul elədiyi sənətkar idi - bu faktı. Ancaq generallıq potensialını bilə-bilə, duya-duya sənətin əsgəri (öz təbirincə desək "soldat" - S.E.), sırra nəfəri təki usanmadan xidmətdəydi bu sənətkar. Heç nəyə can atmadan, heç nə uğrunda çarpışmadan. Ətrafında dolaşan insanların demək olar, hamısı xalq artisti fəxri adı, dövlət mükafatı, ev, maşın əldə etmək üçün mübarizə apardıqları halda, Hamleti belə məsələlər zərreçə düşündürdü. O, adaşı, faciə qəhrəmanı kimi bəşəri ideyalar yolunda vuruşmaqdan və özünü qurban vermekdən də uzaq idi. "Xaraktersiz xarakterəm" - bu formulu sənətkar vaxtile teatrşunas alım Aydin Talibzadəyle səhbətində öz təbəti haqqda söyləmişdi. Onu qəribe adam adlandıranlara cavabısa mənəcə, daha maraqlıdı: "Mən yaşayram, mən dəyişirəm. Hər gün rollarım da dəyişir. Həyat nə verdisə, onu qəbul eleyirəm..."

Bəs həyat ona ne vermişdi? İstedad, zəhmətkeşlik, düzlük, yüksək alicənəbliliq və eyni zamanda atasızlıq, həmkarlarından gelən paxılıq, məmurların əsirgəmədiyi biganəlik, illərin ağrı-acısının hesabına infarkt, anlaşılmaz mühitin yadigarı - pozulmuş nigah, yarımcı ailəlik və s. Hamlet Qurbanov bütün bunları tek canına, cəmiyyət içində

de, ancaq ondan təcrid olunmuş halda yaşamağın şərtlərini müəyyənleşdirmişdi özü üçün. Kimsəyə paylaşmadan, hem mənəvi, hem də ömrünün son illərindəki cismanı ağrı-acıclarını ən yaxın insanlarına belə, yüksək eləmədən. Öz hücrəsinə çəkilmiş tənha krallar kimi. Bu tənhalıq onu xoflandırdı da. Dünəsına baş vurmaq, hissəyatlarını, yaşantılarını oğurlamaq keçəcəki sanki kimlərinse ürəyindən. Bundan qurtulmağın yolu sa Hamletə görə işe düz gedib, düz gəlməkdən ibarət idi. Və görürün, elə bu sebebən sənətkar heç kimə qaynayıb-qarışmadı. İşi-gúcü, qayğıları, ürəyinə yatan, yatmayan nə vardisa, bircə adama da söyleməzdə. O, mövlana Cəlaləddin Ruminin "ya olduğunu kimi görün, ya da göründüyüni kimi ol" tezisini qəbul elədiyindən həyatın gerçəkliliklərindən üzüldü. İnsanlardan qəqəməsi, onlara inamsızlığının kökündə də məhz mövlənənin düstur və tövsiyə kimi irəli sürdüyü fikrin həyatda öz yeri tutmaması durur.

Otuz ildən artıq Hamlet Qurbanova eyni teatrda çalışmış Ra-

sent ("Bağ mövsümü"), Dəmirov ("Cin mikrorayonda"), Mirbağır ağa ("O dünyadan salam"), televiziya tamaşalarında oynadığı Nikovic ("Nazırın xanımı"), Sadixov ("Atayevlər ailesi"), Müəllif ("Yollar görüşəndə"), qraf Albifiorita ("Mehmanxanə sahibəsi"), Professor ("Evleri köndələn yar"), İlđrim Beyazid ("Topal Teymur"), Uolter Ross ("Qapalı orbit") və s. rollar onun aktyorluq bioqrafiyasının zənginliyindən xəber verir.

"Sevil" film-operasının çəkilişlərlə əla-qədar quruluşçu rejissor V.M.Qorikkər milli teatra gedib "Unuda bilmirəm" tamaşasına baxır. Tamaşadan sonra Kamran rolunun ifaçısı Həsən Turabovla qırımtaşında görüşən rejissor Cəmil rolunu yaradan aktyorun kimliyile maraqlanır. Onun ifasından zövq aldığı və təcili bu aktyorla görüşmək istədiyini söyləyir. Bir azdən onlar həmin otaqdaca tanış olurlar. Rejissor bayağı xoş sözləri bu dəfə Hamletin özüne deyir və ona çəkəcəyi filmdə sınaqsız-filansız Əbdüləli bəy rolunu oynaması təklif edir. Çoxları bu təklifə sevinir və dərhal razılıq verərdi. Hamletə düşüncəye dalır, sonra rejissordan indiyədək hansı filmləri çəkdiyini xəber alır. Ətrafdakılar Qorikkərin port olacağını və yəqin otaqdan çıxıb gedəcəyini gözləyir. Ancaq rejissor əksinə, imtahan vermiş kimi sakit-sakit filmlərinin adlarını deyir. Növbə "Motsart və Salyeri"yə çatan-

qadındı ki, mənəcə, onu başa düşmək la-zımdı. Deyilənə görə, Hamlet özü ailə səri-dan keçirdiyi iztrablara illerin ardından son qoymaq istəmişdi. Tale yazısımı, cavanlıq-daki teki qətiyyətsizliyimi, analığından sa-vayı ata, qardaş və bacı əvəzi Gülxar Hə-sənovanı tapdalarıb keçə bilməməsi, ya daha nələrə arzusunun reallaşmasını əngelləmişdi. Anasının taleyi lə müəyyən ox-şarlıqları varydı. Hər ikisinin nigahı pozulmuşdu. Birincisi nigah məsələsini unudub yeni ailə qurmağa can atmamışdı. İkinci-səs otuz üç yaşında qurdugu ailənin ömrünün qisalığını özüne dərd elədiyindən onun bərpasını düşünsə də, uğur üzünə gül-məmişdi. Ancaq bu da həqiqətdi ki, atası Ağadadaş Qurbanov ailəsinin - onun və anasının yanına bir daha dönmədiyi halda, Hamlet sağılmaz xəstəliyə - xərçəngə düber ol-ğu günlerde Cəmilə xanım daim başının üstündəydi. İlk cerrahiyyə əməliyyatından sonra yaşayacağına ümidi yaranmışdı və bu, resmən ondan ayrılmamış xanımını çox sevindirirdi. Bir vaxtlar Hamletin dediyi ki, sanki hər şey qabaqdaydı. Nigahın hü-quqi tərəfini və digər rəsmiyyətçiliyi qəbul eləməyen Hamlet əhvalını soruşan həkim-lər mehriban ənsiyyətdeydi, xeste yatdı-gi günlərdə. Belə baxanda onun xarakteri ba-xımdan bu, təbiyidi. Qocalıq barədə tə-səvvürünü soruşturduqda, "ölüm gələr, ölürik"

fiq Əzimov həmkarını xatırlayarkən sənətkarın kin-küdürütdən, qeybətdən əzaqlığını, uşaq kimi məsumluğunu xüsusü qeyd etdi: "Doğrudu, qapalı adamıydı, amma açıq-əşkar duyulurdu ki, son dərəcə həssas təbiətlidi. Haqsızlıq, qədir-qiyəmət verməmək onu sıxsada, məğruruydu, nəinki vezifə böyükərə ağız açar, heç bu barədə kimin-ləsə danişmazda da. Xeyir-şərde iştirakınan da seçilməzdə. Məsəlen, men, rehmətlik Şahmar Ələkbərov, Həsən Məmmədov, Kamal Xudaverdiyev və başqaları bir-biri-mizin evinə qonaq gedərdik, toy-düyündə iştirak edərdik. Ancaq Hamleti belə yerlərde gördüm yadına gelmir... Onun aktyor istedadına institut illərindən bələdiyidim. Xatırımdədi, bizdən bir kurs yuxarı oxuyurdu. Bizim sənət müəllimimiz Mehərrəm Haşimovuydu, onlarınkı Mehdi Məmmədov. Sehv eləmirəmə, Nazim Hikmetin "Şöhret və ya unudulan adam" əsərini diplom tamaşası kimi hazırlamışdılar. Doktor rolunu oynayırdı. Bundan bir müddət qabaq Akademik Dram Teatrında həmin əsərə Nəsir Sadiqzade quruluş vermişdi. Doktor obrazını Həsənağa Salayev yaratmışdı. Təbii ki, yüksək ustalıqla. Sənətdə tezə-tezə addimlamlamağa başlayan Hamletin ifası bir başqa cür maraqlı alınmışdı".

Hamlet Qurbanovun Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində yaratdığı Səlim bəy ("Qaçaq Nəbi"), Şəkerlinski ("Kəndçi qızı"), Doktor Lalbyuz ("Dəli yiğincəgi"), Udriya ("Adsız ulduz"), Şamxal ("Şəhərin yay günləri"), Əliqulu ("Əliqulu evlənir"), Karenin ("Canlı meyit"), Hacıb ("Xəyyam"), Ferdinand ("Fırtına"), İbrahim xan ("Vaqif"), Ağahüseyin ("Bülür saraya"), Şükür bəy ("Kimdır haqlı?"), kinofilmərdə canlandırdığı Əbdüləli bəy ("Sevil"), Qıpçaq Məlik ("Dədə Qorqud"), Sədr ("Babamın babasının babası"), Do-

da Hamlet daha bir sual verərək onun məş-hur aktyor Smoktunovskiyle işlədiyini də-qiqləşdirir. Bundan sonra rejissora müsbət cavab verir. Bu hadisənin şahidlərinin baş verənlərə təccüb və pərtliyinə baxmaya-raq, Qorikkərin aktyorun suallarını təbii qarşılışması da maraqlıdı. Yeri gəlmışkən, məhz "Sevil" i ləntə alan rejissor sonradan iş prosesində Hamlet Qurbanovu yenidən keşf edir, aktyorluq istedadına, filmdə bütün iştirakçılarından savayı yalnız onun roluna uyğun vokal partiyasını özünün ifa eləməsinə, qeyri-adı fantaziyasına vurulur və ona qəribe bir qiymət verir: "Siz əger öz qədrinizi bir balaca bilsəydim, nəinki Azəryacanın və digər respublikaların, həmcinin bütün dün-yanın ən məşhur aktyorlarından biri olardınız". Hamletle dəfərlərlə sehnədə tərəf-müqabil olmuş Həsən Turabov müsahibələrinin birində acənebi rejissorun fikrile razılaşaraq, həmkarının heç kəsa rəqəbat hissile yanaşmadığını, tələblərinin qabiliyyətindən qat-qat aşağı olduğunu söyləmişdi və bu keyfiyyətləri yüksək istedadada malik insanın alicənəbligli kimi qiymət-ləndirmişdi.

Aktyorun ana tərəfdən qohumu, sonralarla həyat yoldaşı olan Cəmilə xanım həyatda belə umacaqsız, heç kimin qəlbini qırmayan, özünü başqa-sına qurban verən insan gərmədiyi ni-dilə getirməkə, onun yoxluğuna çox heyifləndiyini gizlədə bilmədi. Yanıb-yaxılması bu dəfə ağızdan çıxan sözde yox, min bir fikir yağan gözədidi. Axi həyati puç olmuş yalnız hökmü-lü, ağırxaşıyyət kimi tanınan anası Gülxar xanımın istəyinə əleyhinə çıxmayan Hamlet deyil, həm də onun yeganə oğlu Səlimi dünyaya getirən

söyləmişdi haçansa. Ölümə qocalıq yetiş-mədən vaxtsız-vədəsiz, günbegün, saatba-saat yaxınlaşmaqdı. İçində min can gəzdirən bir insan oğlunu, bir talesiz sənət-karı, ayağı yerdəkən ruhən göylərdə dolaşan tərk-i-dünyanı, tənha, xoflu kral Hamleti 57 yaşında aparmaqçun...

Seymur Elsever
seymur_elsever@yahoo.com

